

Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliğinde Sakin Şehirlerin Rolü

The Role of Slow Cities in the Sustainability of Cultural Heritage

Doç. Dr. Zeynep ÇOKAL ¹

Öz

Toplumların hızlı tüketimi sonucunda sürdürülebilirlik her alanda oldukça önemli bir konu haline gelmiştir. Sürdürülebilirlik bilincini arttırmak ve daha fazla alana yaymak için de farklı uygulamalar ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri olan sakin şehir hareketi yerelin sürdürülebilirliği temelinde kentlerin tüm unsurlarının sürdürülebilirliğini amaçlamaktadır. Bu çalışma ile Türkiye’de sakin şehir unvanına sahip olan destinasyonların kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında yapmış olduğu faaliyetler ve bu konudaki rolü ortaya koyulmaya çalışılmaktadır. Araştırma örneklemi olarak Türkiye’de sakin şehir unvanına sahip destinasyonlar belirlenmiştir. Türkiye’de İzmir’in Seferihisar ilçesinin yavaş şehir unvanı alması ile başlayan sakin şehir hareketi 2022 yılı itibariyle 16 farklı ilde 21 sakin şehir unvanlı ilçe ile her geçen gün daha fazla benimsenmeye devam etmektedir. Araştırmada ikincil verilerden yararlanarak doküman analizi yöntemi kullanılarak sakin şehirlerin kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında geliştirdiği ve gerçekleştirdiği uygulamalar tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamında sakin şehirlerde genellikle el sanatlarının korunması ve gelecek nesillere aktarılması için yapılan projeler ile el yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunmasına ve geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılmasına yönelik çalışmalar olduğu sonucuna varılmıştır. Türkiye’de bulunan 21 sakin şehrin incelenmesi sonucunda sakin şehirlerin kültürel mirasın korunmasında önemli rol oynadığı tespit edilmiştir. Sakin şehir felsefesinin özünü sürdürülebilirlik oluşturmaktadır. Araştırma sonucu da sakin şehirlerin bu felsefeye bağlı olarak projeler geliştirdiğini kanıtlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sakin şehir, kültürel miras, sürdürülebilirlik

Makale Türü: Araştırma

Abstract

As a result of the rapid consumption of societies, sustainability has become a very important issue in all areas. Different practices have also emerged to increase sustainability awareness and spread it to more areas. One of them, the slow city movement, aims to sustain all elements of the cities based on the sustainability of the locality. In this study, it is tried to demonstrate the activities of the destinations that have the title of slow city in Türkiye within the scope of the sustainability of cultural heritage and its role in this regard. As an example of the raccoon, destinations with the title of slow city in Türkiye have been determined. The slow city movement, which started with the slow city title of Seferihisar district of İzmir in Türkiye, continues to be adopted more and more with 21 quiet city-titled districts in 16 different provinces as of 2022. In the research, it was tried to determine the applications developed and carried out by slow cities within the scope of the sustainability of cultural heritage by using the document analysis method using secondary data. Within the scope of the research, it was concluded that there are projects for the protection of handicrafts and transfer of handicrafts to future generations in quiet cities, and efforts to protect handmade and labeled or branded artisan/artisan products and to increase the value of traditional business techniques and crafts. As a result of the examination of 21 quiet cities in Türkiye, it was determined that the slow city movement and slow cities played an important role in the protection of cultural heritage. Sustainability is the essence of slow city philosophy. The research results prove that quiet cities develop projects based on this philosophy.

Keywords: CittaSlow, cultural heritage, sustainability

¹Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, zeynepkabaoglu@nevsehir.edu.tr

Paper Type: Research

Giriş

Turizm farklı çekicilikleri bünyesinde bulunduran ve bu çekiciliklerle daha fazla kişiyi bu harekete katan bir olaydır. Turizmde yer alan çekicilikler çevrenin sunduğu doğal oluşumlar olduğu gibi insan yapımı ve insanın yaşantısının bir parçası olarak kültürel birikimler de olabilmektedir. Turizm olayının özünde de bu çekim unsurlarının etkisi ile kişilerin merak, inanç, kültür sağlık vb. amaçlarla seyahat etmesi; bu seyahatleri sırasında da sunulan mal ve hizmetlerden faydalanması yer almaktadır. Seyahatlerin temel odak noktalarından olan çekim unsurları turizmin hammadde hatta sermayesi konumundadır. Bu hammaddenin iyi bir şekilde işlenmesi ya da sermayenin etkin kullanılması çekim unsurlarının sunulmasından, korunmasına ve sürdürülebilirliğine kadar birçok durumla ilişkilidir.

Son yıllarda gerek turizm gerekse diğer alanlarda sürdürülebilirlik ekseninde plan ve politikalar geliştirilmeye çalışılmaktadır. Sürdürülebilirlik söz konusu olduğunda insanların zihinlerinde ilk olarak doğal çevrenin sürdürülebilirliği yer almaktadır. Bu nedenle turizm alanında da doğal çekiciliklerin sürdürülebilirliği ön plana çıkmaktadır. Ancak turizm hareketine katılan insanların temel motivasyon kaynaklarından biri de farklı kültürleri tanımak ve deneyimlemektir. Bu noktada da kültürün ve kültürü oluşturan unsurların sürdürülebilirliği de oldukça önemli hale gelmektedir. Kültür, bir toplumun tüm değerlerini barındıran ve koruyan bir olgudur (Ersoy, 2002, s.157). Kültür nesilden nesile aktarılan insanla ilgili her türlü maddi manevi özellikler, bilgi, deneyim, gelenek görenek olarak tanımlanabilmektedir (Çokal, 2015). Kültürü oluşturan unsurlar ise kültürel değerler ve kültürel miras olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel miras, bir toplumun üyelerine ortak geçmişlerini anlatan, aralarındaki dayanışma ve birlik duygularını güçlendiren bir hazinedir. İnsanların tarih boyunca biriktirdikleri deneyimlerin ve geleneklerin devamlılığı, geleceğin doğru kurulması kültür aracılığı ile sağlanmaktadır (Çekül Vakfı, 2022).

Kültürel miras, somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras olarak iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Kültürel mirasın evrimsel bir geçişine dikkat çekmek önemlidir. Kültürel mirasın bu evrimsel geçişi, geçmişten günümüze kadar kültür turizmindeki katılımı etkileyen faktörler açısından önemlidir. Kültür turizmine katkı sağlayan unsurları düşündüğümüzde, ilk olarak mimari yapılar, doğal güzellikler ve görsel olarak algılanabilir doğa olayları gibi somut nesnelere aklı gelmektedir. Somut kültürel miras, ören yerleri ve müzeler gibi geçmiş ve çağdaş kültürel miraslara sahip destinasyonlarda önemli bir rol oynamaktadır (Gülcan, 2010, s.107). Sosyal bilimlerde kültür kavramından bahsedildiğinde, somut maddi varlıkların ötesinde, bu varlıkların arkasında yer aldığı varsayılan inançlar, kurallar ve değerler gibi manevi unsurların oluşturduğu somut olmayan kültürel miras anlaşılmaktadır (Güngör, 1990, s.35).

Kültürel miras unsurları başta kültür turizmi olmak üzere diğer turizm türlerini de kapsayan çekicilikleri oluşturmaktadır. Bu açıdan kültürel mirasın sürdürülebilirliği gerek gelecek nesillerin de bu unsurlardan faydalanması, gerekse turizmin hammadde olması nedeniyle oldukça önem arz etmektedir. Kültür turizmi, hem bölgesel hem de ulusal düzeyde önemli bir gelir kaynağı olarak kabul edilmektedir. Ancak, bölgelerin turizm kaynakları kullanılarak gelişmesi planlanırken, diğer yandan kültürel değerlerin tahrip edilmemesi ve korunması için de gereken tedbirlerin alınması gerekmektedir (Toker, 2011, s.14). Kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında birçok yaklaşım ortaya koyulmaktadır. Bu yaklaşımların yanı sıra farklı sürdürülebilirlik felsefeleri ile de kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği ele alınmaktadır. Bu felsefelerden biri de yavaş felsefesidir. Özellikle yavaş felsefesi ile ortaya çıkan sakin şehir olgusu bu oluşumda yer alan kentlerin kültürel miras bilincini arttırmayı ve gelecek nesillere aktarılmasını oldukça önemsemektedir.

Bu noktadan hareketle araştırma kapsamında Türkiye’de sakin şehir unvanına sahip olan destinasyonların kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında yapmış olduğu faaliyetler ve sürdürülebilirlik konusundaki rolü ortaya koyulmaya çalışılmaktadır.

1. Kavramsal Çerçeve

Sürdürülebilirlik hareketi toplumların hızlı tüketiminin önüne geçmek için ortaya çıkmış bir anlayıştır. Bu anlayış hayatın her alanında sürdürülebilir olmayı ve gelecek nesillerin haklarına saygı duymayı benimsemektedir. Temel amaç geçmişte ve günümüzde var olan herşeyin gelecek nesillere de aktarılmasını sağlamaktır. Bu kapsamda farklı alanlarda farklı uygulama şekilleri ile sürdürülebilirlik benimsenmeye çalışılmaktadır. Özellikle toplumların hızlı tüketiminin önüne geçmek için sürdürülebilirlik kapsamında bazı uygulamalar ortaya çıkmıştır.

Bu uygulamalardan biri de yavaş (slow) felsefesidir. Yavaş felsefesi ilk olarak yavaş yemek ile ortaya çıkmış ve yiyeceklerin sürdürülebilirliği yavaş yemek (slow food) felsefesinin temel noktası olmuştur. Bu felsefenin amacı yeme alışkanlıklarının sürdürülebilirliğinin sağlanması ve hızlı yemek konusuna bir tepki oluşturmaktır. Yavaş yemek felsefesinin ardından yavaş hareketi zamanla yavaş şehir (CittaSlow), yavaş yaşam, yavaş ticaret, yavaş para, yavaş turizm, yavaş sanat, yavaş tasarım ve yavaş okuma gibi alt dallara yayılmıştır (Markwell, Fullagar ve Wilson, 2012, s.228). Bu uygulamalar arasında yaygın olarak benimsenen ve bir turistik çekicilik olarak da ön plana çıkan yavaş şehirler önemli turizm destinasyonları haline gelmiştir.

Yavaş şehir, küreselleşmenin şehirlerin dokusunu, sakinliklerini ve yaşam tarzını standartlaştırmasını ve yerel özelliklerini ortadan kaldırmasını engellemek için yavaş yemek hareketinden doğmuş şehirler birliğidir (Akman, Negiz ve Akman, 2013, s.42). Yavaş yemek hareketinde olduğu gibi, yavaş şehirler de iyi yemeklere, sağlıklı ortamlara, sürdürülebilir ekonomilere, yerel ve geleneksel kültürü korumaya odaklanmakta ve hayatın rahat, yavaş, keyifli ve tadına varılarak geçirilmesi gerektiğini savunmaktadır (Knox, 2005, s.6). Yerel temelli yaşam kalitesinin önemini vurgulayan yavaş şehir hareketinin öncelikli amaçlarından biri teknolojiyi kullanarak yaşamın kaliteli ve çekilebilir olmasını sağlamaktır. Bununla birlikte bölgeye özgü değerlerin sürdürülebilirliğini sağlamak ve doğal çevreyi ve tarihi değerleri korumak amaçlanmaktadır. Ayrıca yavaş şehir hareketinin amaçları arasında yerel ekonomik yaşama katkı yaparak gelir adaletini sağlamak da bulunmaktadır (Tocci, 2018, s.147). Yavaş hareketinin önemli bir parçası olan “cittaslow” unvanı alan yöreler Türkçe literatürde yavaş şehirden ziyade “sakin şehir” olarak nitelendirilmektedir (Yılmaz ve Çokal, 2019). Bunun özünde de yavaş kelimesinin olumsuz bir algı oluşturması, yavaşlığın hayatı yavaşlatmak olarak algılanması yer almaktadır. ‘Yavaşlık’ aslında yaşamın hızından dolayı oluşan genel bir tatminsizlik göstergesi ve hızın artmasından dolayı oluşan yaşam kalitesindeki düşüşe bir tepki olarak vurgulanmaktadır (Radström, 2005, s.91). Bir destinasyonun yavaş şehir olabilmesi için belirli kriterleri yerine getirmiş olması gerekmektedir. Bu kapsamda Dünya Yavaş Şehirler Birliği’nin belirlemiş olduğu kriterlerin %50’sinin sağlanması koşulu bulunmaktadır. Birliğin belirlediği yedi temel kriter ve bu temel kriterlerin alt başlıklarını oluşturan toplam yetmiş iki kriter bulunmaktadır. Ayrıca birliğe üye olmak için birliğin belirlediği kriterleri gerçekleştirmek üzere projeler geliştirmek ve uygulamak gerekmektedir. Kentlerin kriterler çerçevesinde yaptığı çalışmalar puanlanmakta ve bir kentin üye olması için elli ve üzerinde puan alması gerekmektedir. Bu da yaklaşık olarak kriterlerin %50’sinin aday şehir tarafından sağlanması gerektiğini göstermektedir (Cittaslow, 2022).

Kamusal mekanları ve kentsel yaşamı sürdürülebilir bir şekilde koruma ve geliştirme amacı güden yavaş şehir hareketi, 2022 yılı itibarıyla 281 üye şehirle faaliyetlerine devam etmektedir (Cittaslow, 2022). İlk yavaş şehir unvanını 1999 yılında Toskana’nın Chianti şehri kazandıktan sonra, bu yaklaşımı benimseyen birçok şehir dünya genelinde ortaya çıkmıştır. Türkiye, tarihi ve doğal güzellikleriyle UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde yer alan önemli bir

coğrafyadır. 2009 yılında Türkiye'nin ilk yavaş şehri unvanına sahip olan İzmir'in Seferihisar ilçesi, kendi değerlerini vurgulamak ve sürdürülebilir bir yaşam tarzını benimsemek amacıyla bu harekete katılmıştır. 2022 yılına kadar Türkiye, 21 daha fazla yavaş şehir ekleyerek dünya sıralamasında dördüncü sıraya yükselmiştir (Cittaslow, 2022). Türkiye'deki yavaş şehirler ve bunların üyelik bilgileri şunlardır: Seferihisar/İzmir, Akyaka/Muğla, Yenipazar/Aydın, Gökçeada/Çanakkale, Taraklı/Sakarya, Vize/Kırklareli, Yalvaç/Isparta, Perşembe/Ordu, Halfeti/Şanlıurfa, Şavşat/Artvin, Uzundere/Erzurum, Göynük/Bolu, Eğirdir/Isparta, Gerze/Sinop, Mudurnu/Bolu, Köyceğiz/Muğla, Ahlat/Bitlis, Gündül/Ankara, İznik/Bursa, Foça/İzmir ve Arapgir/Malatya.

Sakin şehirlerin temel amacı yerelin sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Turistik çekim merkezleri haline gelen sakin şehirlerde turistler otantik deneyimler yaşamak istemektedir. Bunun yanı sıra yerel miras unsurları da yavaş turistler için oldukça önemli çekim unsurlarıdır. Bu noktada sakin şehirler kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliğinde önemli roller üstlenmektedir. Yavaş şehir hareketinin amacı ile somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmalar benzerlikler taşımaktadır. Her ikisi de geçmişten günümüze değerlerin korunmasını, gelecek nesillere aktarılmasını ve bu değerlerin günlük yaşamın bir parçası haline gelmesini hedeflemektedir. Kültürel mirasın bir parçası olan insan hazineleri, yerel yemekler, türküler, maniler, el sanatları ve üretim biçimleri gibi unsurlar, şehir kriterleri içinde de önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'de yavaş şehir kriterlerini sağlama amacıyla yürütülen çalışmalar, kültürel mirasın korunmasına da katkı sağlamaktadır (Coşar, 2017).

Bu noktadan hareketle sakin şehirlerin kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında da sorumlulukları ve yerine getirmesi gereken görevleri bulunmaktadır. Özellikle sakin şehir kriterleri ele alındığında “tarımsal, turistik, esnaf ve sanatlara dair politikaları” başlığı altında kültürel mirasla ilgili yer alan kriterler bu şekildedir;

- Kültür müzeleri kurulması
- El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması
- Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması

Bu kriterler de göz önünde bulundurulduğunda sakin şehirlerin kültürel mirasın sürdürülebilirliği konusundaki rolü daha net ortaya çıkmaktadır. Çalışma kapsamında literatür incelendiğinde sakin şehirler ve kültürel miras ile ilgili yapılmış şu çalışmalar olduğu görülmektedir;

Özmen, Birsen ve Birsen (2017) sakin şehirlerde toplumsal katılım ve bununla bağlantılı olarak somut olmayan kültürel mirasın korunmasında kadınların rolünü ele almıştır. Bu çalışmada, somut olmayan kültürel mirasın korunması amacıyla yavaş şehirlerde gerçekleştirilen faaliyetler katılımcı gözlemlerle toplanmıştır. Ayrıca, toplumsal katılım boyutunu incelemek amacıyla dokuz farklı sakin şehirde yaşayan 585 kadın ile yapılan anket verileri analiz edilmiştir. Bulgular, somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında kadınların etkin bir rol oynadığını ve bu alandaki çalışmalara aktif katılım sağladıklarını göstermektedir.

Burkut (2017) çalışmasında, literatür taraması ile sakin şehirlerin (Cittaslow)” ortaya çıkmasına sağlayan nedenler ve sakin olmaya aday kentlerin yerine getirmesi gereken kriterler ortaya koymuştur. Ayrıca, Cittaslow hareketinin tarihi süreci ile dünyadaki durumu incelemiş ve sonuç olarak, Türkiye’de bulunan sakin şehirlerle ilgili genel bir değerlendirme yapmıştır. Bu değerlendirmeye göre, sakin şehirlerin sahip olduğu kültürel miras unsurları, mimarisi, doğal güzellikleri ve doğal kaynakları, somut olmayan kültürel mirasın da korunmasının ve tanıtılmasını sağlamaktadır. Ayrıca, şehir halkının ürettiği ürünlerin satışını yaparak veya geleneksel ürünlerden yemek yaparak gelir elde ettiği tespit edilmiştir.

Atalay Oral ve Kılıç (2018) sakin şehir olmayan Elmalı’nın yerel halkının sakin şehir algısını ölçmüş ve sakin şehir olma yolunda bir model önerisi sunmuştur. Araştırma kapsamında şehrin kırsal kalkınma boyutunda (cittaslow hareketi) sakin şehir kapsamında

değerlendirilebilecek kültürel miras öğelerinin belirlenerek şehrin pazarlanabilirlik değerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışmada yüz yüze anket ile 490 şehir sakininden veri toplanmıştır. Araştırmada şehir sakinlerinin kültürel miras olarak gördükleri kültürel değerlerin Vahab-i Ümmi Türbesi, Sinan-ı Ümmi Türbesi, Ömer Paşa Camii ve Türbesi, Abdal Musa Türbesi ve Elmalılı Hamdi Yazır Müzesi olduğu sonucuna varılmıştır. Şehir sakinleri kültürel mirasın "Tarihsel Değer Olduğu ve Gelecek Nesillere Aktarılması" için korunması gerektiği düşüncesinde olduğu tespit edilmiştir.

Soyluoğlu (2018) Cittaslow ve kültürel mirasın yaşatılması konusunda bir derleme yapmış ve sonuç olarak; yavaş şehirlerin, kültür mirasının yaşatılması ve sürdürülebilirliğinin pratikte nasıl hayat bulabileceğini ve hayat bulması gerektiğinin en iyi örneklerini oluşturduğunu vurgulamıştır.

Çakar (2016) ise çalışmasında, Türkiye'deki Cittaslow kentlerinin kültürel mirasın korunması politikaları üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerini incelemiş bulunmaktadır. Araştırma kapsamında, uluslararası alanda bu hareketin koruma politikalarına nasıl etki ettiğini gözlemek amacıyla farklı ülkelerdeki Cittaslow kentlerinde gerçekleştirilen kültürel mirasın korunma projeleri incelenmiştir. Daha sonra Türkiye'deki Cittaslow kentlerinde yapılan saha çalışmasıyla, üyelik sonrası gerçekleştirilen koruma çalışmaları detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu bağlamda, Türkiye'de Cittaslow birliği üyesi olan on bir kentte, birliğe üyelik öncesi yönetimlerin kültürel mirasın korunma yaklaşımları incelenmiş, birliğe üyelik için neden başvurdukları araştırılmış ve üyelik sonrası süreçte gerçekleştirilen kültürel mirasın korunma uygulamaları ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'de Cittaslow hareketinin kültürel mirasın korumaya hem olumlu hem de olumsuz etkileri olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında literatür incelendiğinde yapılmış çalışmaların yavaş şehir felsefesinin kültürel mirasla doğrudan ilişkili olduğu sonucunu elde ettiği görülmektedir. Çalışmalar sakin şehirlerde kültürel mirasın korunması kapsamında neler yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte yavaş şehir felsefesinin kültürel mirasın korunması kapsamında önemli rolü olduğu çalışmalarla ortaya koyulmuştur. Literatür incelemesi sonucunda kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında Türkiye'deki tüm yavaş şehirleri ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buradan yola çıkarak araştırma kapsamında Türkiye'de yer alan 21 sakin şehir unvanlı destinasyonun incelenmesi ve kültürel mirasın sürdürülebilirliği için yapılan uygulamaların tespit edilmesi önemli görülmüştür.

2. Yöntem

Turizmin temel çekicilikleri ele alındığında doğal ve kültürel miras unsurları ilk sıralarda yer almaktadır. Kültürel miras yalnızca turizm çekiciliği olmamakta aynı zamanda toplumların ortak değeri ve anılarını oluşturmaktadır. Kültürel mirasın sürdürülebilir olması toplumsal açıdan oldukça önemli görülmekte ve bu konuda çalışmalar yürütülmektedir. Özellikle hızlı tüketimin yaygınlaşması ve önüne geçilememesi ile sürdürülebilirlik hayatın her alanında oldukça önemli hale gelmiş ve bu kültürel mirasın sürdürülebilirliğini de ön plana çıkarmıştır. Sürdürülebilirlik kapsamında ortaya çıkan her felsefe kültürel mirasın sürdürülebilirliğinde de rol oynamaya başlamıştır. Bu kapsamda ortaya çıkan sakin şehir hareketi de kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında projeler geliştirmeyi ve uygulamalar yapmayı gerekli kılmıştır.

Bu noktadan hareketle bu çalışma ile kültürel mirasın sürdürülebilirliğinde sakin şehirlerin rolü tespit edilmeye çalışılmaktadır. Araştırma örneklemini olarak Türkiye'de sakin şehir unvanına sahip destinasyonlar belirlenmiştir. Türkiye'de İzmir'in Seferihisar ilçesinin yavaş şehir unvanı alması ile başlayan sakin şehir hareketi 2022 yılı itibarıyla 16 farklı ilde 21 sakin şehir unvanlı ilçe ile her geçen gün daha fazla benimsenmeye devam etmektedir. Araştırmada ikincil verilerden yararlanarak doküman analizi yöntemi ile sakin şehirlerin kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında geliştirdiği ve gerçekleştirdiği uygulamalar tespit

edilmeye çalışılmıştır. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak incelemek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Bu yöntem, basılı ve elektronik materyaller dahil olmak üzere tüm belgeleri sistematik bir şekilde incelemek ve değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Doküman analizi, nitel araştırma yöntemleri arasında yer alır ve diğer nitel yöntemler gibi verilerin incelenmesi ve yorumlanması yoluyla anlam çıkarmayı, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmayı ve ampirik bilgi geliştirmeyi amaçlamaktadır (Corbin ve Strauss, 2008). Araştırma kapsamında sakın şehirlerin planladığı ve uyguladığı projelere ilişkin dokümanlar ile sakın şehir üyelik raporları incelenmiştir.

Sakin şehir olma kriterleri arasında kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği yer almaktadır. Araştırma sakın şehirlerin kültürel mirasın sürdürülebilirliği konusunda rolünü ortaya koyması ve yapılan uygulamaların tespit edilmesi açısından önemli görülmektedir. Sakin şehir olma kriterleri ve literatür taraması sonucunda araştırma kapsamında cevap aranan sorular şu şekilde tespit edilmiştir;

- El sanatlarının korunması ve gelecek nesillere aktarılması için yapılan projeler nelerdir?
- Kültürel miras unsurları ile ilgili koruma ve sürdürülebilirlik adına yapılan çalışmalar nelerdir?
- Kültür müzeleri var mıdır?
- El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunmasına yönelik çalışma var mı?
- Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılmasına yönelik çalışma var mı?

3. Bulgular

Araştırma bulguları kapsamında her bir sakın şehir ayrı ayrı değerlendirilmiş ve soruların cevapları bulunmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda bulgular şu şekilde yer almaktadır;

3.1. Seferihisar, İzmir

İzmir'in Seferihisar ilçesi 2009 yılında Türkiye'de ilk sakın şehir unvanını alan ilçe olmuş ve günümüzde Türkiye'nin sakın şehir başkenti olarak anılmaktadır. İlk olması nedeniyle kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında uygulamalar ve projeler hayata geçirilmiştir. Yavaş yemek felsefesi kapsamında yöresel yemeklerin korunması amaçlanmış ve Seferihisar'ın Yavaş Yemekleri ismiyle yöresel yemekler derlenmiştir (Hocaoğlu ve Er, 2012). Seferihisar'da somut kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği kapsamında Seferihisar çevresinde bulunan Osmanlı ve Selçuk dönemine ait tarihi yapıların bir kısmı koruma altına alınmıştır. Bununla birlikte Sığacık yerleşimindeki Kaleiçi'nde bulunan konut, hamam, cami, medrese yapıları da somut kültürel mirasın korunması kapsamında koruma altına alınarak kullanımını sürdürmektedir. Bununla birlikte "Sığacık Sokak Sağıklaştırma Projesi", toplumsal uygulama ve şöenlerin gerçekleştirilmesi kapsamındaki "Seferihisarlılar Buluşması" ve "Mandalina şenliği", yerel ürünler ve el zanaatlarının korunması kapsamında "Can Yücel Tohum Merkezi" nin kurulması, "Seferihisar'ın Geleneksel Mutfağı" ve "Yerel Üretici Pazarları" projeleri gibi uygulamalar da geleneksel mimarinin, el sanatları ve yerel üretimin desteklenmesi kapsamında ortaya koyulan uygulamalar olarak tespit edilmiştir (Seferihisar Belediyesi, 2013). Seferihisar'da Sefertası adı altında bir lokanta kurulmuş bu lokantada yerel yemekler sunulmuştur. Tohum takas şenliği ve yerel tohumlarla üretimin desteklenmesi, yine karakılıç buğdayından geleneksel yöntemlerle ekmek yapımı, Almola peyniri yapımı sürdürülebilirlik kapsamında gerçekleştirilen uygulamalar arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra tüm sakın şehirlerde olduğu gibi Seferihisar'da da özellikle kadın emeğinin yoğun olarak görüldüğü nakış, işleme, oya gibi el sanatlarının da korunduğu görülmektedir (Özmen, Birsen ve Birsen, 2017; Coşar, 2017).

3.2. Akyaka, Muğla

Akyaka ilçesinin, Muğla'nın Ula ilçesine bağlanması ile sakin şehir çalışmalarında bazı tutarsızlıklar yaşamaya başlamıştır. Özellikle doğal miras unsurlarının ön plana çıktığı destinasyonda kültürel mirasın sürdürülebilirliği ile ilgili bilgilere ulaşılamamıştır.

3.3. Gökçeada, Çanakkale

Çanakkale'nin Gökçeada ilçesi 2011 yılında Sakin şehir ağına üye olmuş bir destinasyondur. Destinasyonun temel misyonlarından biri yerel yiyeceklerin korunması ve sürdürülebilirliği olmuştur. 2011 yılından 2022 yılına kadar olan süreçte destinasyonda Gökçeada'da var olan geleneksel meslek ve el sanatlarını belgelemeye yönelik "Gökçeada'da Geleneksel Meslekler: Sözlü Tarih Çalışması", yerel ürünlerin satışına yönelik kurulan halk pazarı, üyelikten önce kurulan "Gökçeada Gastronomi Araştırmaları Derneği" ve yine üyelik öncesi başlayan "Terra Madre Günü" kutlamaları kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında gerçekleştirilen projelerdir. Bunların yanı sıra gastronomi müzesi ve yeryüzü pazarı projesi de sakin şehir üyeliği ile ortaya çıkmış projeler arasında yer almaktadır (Çakıcı, Sırtlı ve Korkmaz, 2021). Slow Food ve Gökçeada: Bir Yönetmelik Yaklaşım başlıklı çalışma sözlü tarih çalışması yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında yerel halkla özellikle Rum kökenli halka yapılan görüşmeler "geleneksel değerlere dönüş" başlığıyla aktarılmıştır. Bu proje ile Gökçeada'ya ilişkin somut olmayan kültürel miras değerleri aktarılmaya çalışılmıştır (Özmen, Birsen ve Birsen, 2017).

3.4. Yenipazar, Aydın

Aydın'ın Yenipazar ilçesi de Gökçeada gibi 2011 yılında sakin şehir üyeliğine kabul edilmiş destinasyonlardan biridir. Yenipazar'da özellikle somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında geleneksel olarak gerçekleşen ve uzun yıllardır düzenlenen Yörük Şenliği, Deve Güreşi Festivali yapılmaktadır. Yöresel gıdaların sürdürülebilirliği kapsamında Geleneksel Pide Festivali yapılmaktadır. Bunların yanı sıra yöreye özgü el sanatlarından olan iğne oyası, çömlekçilik, çizmecilik, semercilik ve yorgancılık yerel halk tarafından halen icra edilerek gelecek nesillere aktarılmaya çalışılmaktadır. İlçede kurulan Orthosia Kültür Merkezi, Yenipazar'a ait kültürel öğelerin belgelenmesi, saklanması ve ziyaretçilere tanıtılması amacıyla kurulmuş bir merkezdir (Bilgi, 2013, s. 55). Yenipazar'da belediyenin internet sitesinde Yenipazar yemeklerinin ayrıntılı tariflerinin bulunduğu bir bölüm de yer almaktadır (Özmen, Birsen ve Birsen, 2017).

3.5. Taraklı, Sakarya

Sakarya'nın Taraklı ilçesi de 2011 yılında sakin şehir üyesi olmuştur. Sakin şehir üyeliği ile birlikte ilçede özellikle yerel mimarinin korunması ve sürdürülebilirliği ön plana çıkmıştır. İlçede yer alan yapılarda aslına uygun restorasyonlar gerçekleştirilmiştir. Tarihi yapılar günümüzde ticari amaçlı dükkan, yerel halkın faaliyetine yönelik atölye ve restoran gibi işlevlere sahiptir. Bu yapıların dönüşümü ile birlikte, Taraklı'nın somut olmayan kültürel miras öğeleri olan el zanaatları faaliyetlerinin icra edildiği atölyeler ve bu ürünlerin satışının yapıldığı satış yerleri ortaya çıkmıştır (Taraklı Belediyesi, 2013). Taraklı sakin şehir unvanı alması ile "Taraklı Yerel Kültür Derneği" ve "Kıvalı Eller" projesi gibi kültürel mirasın sürdürülebilirliğini amaç edinen projeler ortaya çıkmıştır. Taraklı'da ahşaptan yapılan eşyalar, geleneksel yöntemle dokunan Taraklı bezi, köpük tatlısı yapımı kültürel miras kapsamında değerlendirilebilmektedir (Özmen, Birsen ve Birsen, 2017).

3.6. Vize, Kırklareli

Vize ilçesinde sakin şehir üyeliği başvuru aşamasında başlayan ve üyelikle birlikte devam eden birçok proje bulunmaktadır. Bu unvanın alınmasına katkı sağlayan projelerin başında "Vize Sokak Sağlıklaştırma" ve "Antik Dönem Trak Köyü Canlandırma" projesi gelmektedir. Daha sonraki süreçte doğal ve yerel yiyeceklerin teşviki, organik tarım

uygulamaları, geleneksel yemek eğitimi gibi uygulamalarla yavaş yiyecek kavramının kentte yer etmesi için de çalışmaların gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır (Ahmet, 2012). Vize ilçesi ve çevresinde bulunan Pazarlı köyü, Çakıllı köyü ve Kıyıköy beldesinde organik yerel ürünlerin sunulduğu restoranlar bulunmaktadır. Bu restoranlar, yörede yetişen organik bitkisel ve hayvansal ürünlerin kullanılmasını teşvik etmektedir. Ayrıca, Vize Belediyesi'nin 2012 yılında Trakya Kalkınma Ajansı Sosyo Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı kapsamında yürüttüğü bir proje ile sadece restoranlarda değil, yiyecek içecek tedarikinde ve ilçenin tanıtımında yerel ürünlerin tercih edilmesini teşvik etmek için bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır (Çakır, Çakır, Ahmet ve Tokuş, 2014; Vize Belediyesi Arşivi, 2020). Benzer şekilde, Vize ilçesinde yerel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin artırılması amacıyla çeşitli festivaller ve etkinlikler düzenlenmektedir. Vize Belediyesi tarafından düzenlenen Vize Tarih ve Kültür Festivali, brifing raporlarına göre 2005 yılından itibaren geleneksel hale getirilmiştir. Ayrıca, 2013 yılında kültürel etkinliklere bir yenisini ekleyerek 1. Gastronomi Festivali düzenlenmiş ve yöresel ürünler ile ilçenin gastronomik değerleri hem ulusal hem de uluslararası düzeyde tanıtılmıştır. Sakin Şehir üyeliği ile birlikte Vize ilçesinde Cittaslow üyeliği de kazanılmıştır. Bu bağlamda, Sakin Şehir Vize Derneği ve Slow Food Trakya Vize Conviviumu gibi organizasyonlar kurulmuş ve yerel değerlerin korunması, sürdürülebilir turizm ve gastronomi alanlarında çalışmalar yürütülmüştür. Bu girişimler, Vize ilçesinin kültürel ve doğal zenginliklerini koruma ve tanıtma amacını taşımaktadır (Çakır vd. ,2014; Vize Belediyesi Arşivi, 2020). Kültürel mirasın aktarılması kapsamına Kırklareli Manileri kitabıyla mani ve deyişlerin olduğu bir eser basılmıştır. Bu eserde Vize özelinde kullanılan manilere de yer verilmiştir (Çakır, 2014).

3.7. Perşembe, Ordu

Karadeniz'in ilk sakin şehri olan Perşembe ordu iline bağlı ve 2012 yılında birliğe üye olmuş bir destinasyondur. Sakin şehir üyeliği ile birlikte ilçede "Perşembe Sokak İyileştirme Projesi" "Perşembe Meydan Projesi", "Cittaslow Perşembe'nin Turizm ve Medya Araçlarının Geliştirilmesi Projesi", "Perşembe Organik Gıda Pazarı"nın kurulması gibi projeler ortaya çıkmıştır. Ayrıca somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında ilçede el sanatlarının devamlılığı ve üretilen ürünlerin satışı önemli hale gelmiştir. Önemli el sanatları arasında yer alan baston, sepet ve saz yapıcılığı hem korunmaya çalışılmakta hem de yerel halka bir getiri sağlamaktadır (Karadeniz, 2014). Kadın emeği de sakin şehirler için oldukça önemli görülmektedir. Bu kapsamda da Sakin Şehir Perşembe'de "Yerli Yerinde Taflan" projesi geliştirerek ekonomide yer almak isteyen kadınları kapsayacak Perşembe Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi kurulmuştur (Cittaslow Türkiye, 2022). Perşembe'de Mayıs Yedisini festivali, Cevizli helvanın yapılışı, yöresel otlara verilen isimler bunların kayıt altına alınması kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar olarak görülmektedir (Özmen, Birsen ve Birsen, 2017).

3.8. Yalvaç, Isparta

Isparta'nın Yalvaç ilçesi 2012 yılında sakin şehir üyeliğine kabul edilmiştir. İlçede kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında geleneksel mimarinin sürdürülebilirliği ön plana çıkmaktadır. Bu doğrultuda "Çınaraltı Çevre Düzenlemesi Projesi" ile Yalvaç'ta tarihi kent dokusunun korunması amaçlanmaktadır. İlçede "Keçe Evi", "Kadınlar Pazarı"nın kurulması ve "Geleneksel Mahalle Fırınları" projesi sakin şehir Yalvaç'ta kültürel mirasın sürdürülebilirliğine odaklanan projeler olarak görülmektedir (Kılınç, Ongun ve Kılınç, 2019). Yalvaç İnsan Birikimleri ve Yalvaç yemekleri adında kitaplar çıkarılmış ve kültürel mirasa ilişkin hem aktarımlar hem de yöresel yemekler kayıt altına alınmıştır.

3.9. Halfeti, Şanlıurfa

Şanlıurfa'nın Halfeti ilçesi 2013 yılında sakin şehir olmuş bir destinasyondur. Sakin şehir üyeliği öncesinde de turizm potansiyeli açısından önemli görülen destinasyonda üyelikle birlikte kültürel mirasın korunmasına ve sürdürülebilirliğine odaklanan projeler geliştirilmiştir.

Halfeti Koruma Amaçlı İmar Planı çalışmaları, Eski Halfeti Sokak Sağlıklaştırma projeleri, Sakin Şehirde Yavaş Turizmin Geliştirilmesi ve Şelaleli Konak'ın Sosyal Tesise Dönüştürülmesi projeleri özellikle somut kültürel mirasın sürdürülebilirliği noktasında ön plana çıkan çalışmalardır. Bunun yanı sıra bölgeye özgü siyah gül yetiştiriciliği ve bu faaliyetin sürdürülebilir hale getirilmesi de sakin şehir Halfeti'de kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından önemli görülmektedir (GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, 2016). Halfeti'de meyveli yemekler festivali ile de meyve ile hazırlanan yemeklerin kültürel aktarımı sağlanmaya çalışılmaktadır (Özmen, Birsen ve Birsen, 2017).

3.10. Şavşat, Artvin

Artvin'in Şavşat ilçesi sakin şehir üyeliği ile doğal miras unsurlarının sürdürülebilirliği noktasında ön plana çıkmaktadır. İlçede kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında "Şavşat Evi" projesi geliştirilerek kültürel mirasın gelecek nesillere tanıtılması ve aktarılması konusunda çaba gösterilmektedir. Bunun yanı sıra yerel değerlerin sürdürülebilirliği kapsamında ilçede Kış Şenliği, Çavdarlı Festivali ve Şavşat Kültür ve Sanat Festivali düzenli olarak gerçekleştirilmektedir (Cittaslow Türkiye, 2022).

3.11. Uzundere, Erzurum

Erzurum'un Uzundere ilçesi 2016 yılında sakin şehir birliğine üye olmuştur. İlçede sakin şehir üyeliği öncesinde özellikle istihdam odaklı projeler yürütülmektedir. Üyelikle birlikte doğal ve kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında da projeler gerçekleştirilmeye başlanmıştır. "Yöresel Ev Eşyaları Projesi", "Tandır Üretimi Projesi", "El Sanatları Projesi", "Çiçek Serası Projesi" gibi projeler hem yerelin sürdürülebilirliğine hem de kültürel mirasın korunmasına ve sürdürülebilirliğine odaklanan projelerdir (Kaymaz, Birinci ve Camcı, 2017). Geleneksel yerel değerlerin korunması noktasında destinasyon açısından bu projeler önemli görülmektedir.

3.12. Göynük, Bolu

Bolu'nun iki sakin şehirden bir olan Göynük 2017 yılında birliğe üye olmuştur. Göynük özellikle somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında önemli roller üstlenmektedir. Yöresel el sanatları destinasyonun önemli miras unsurları arasında yer almaktadır. Bu kapsamda Göynük'te yöresel el sanatları merkezi açılmış ve işletmeciler ve çalışanlara turizm eğitimi verilmiştir (Akman, 2018: 91). Göynük ilçesinin el sanatlarına ve kültürel mirasa verdiği önem, yerel ekonomiye katkı sağlama amacıyla yapılan çeşitli girişimlerle desteklenmektedir. Ağaç oymacılığı gibi geleneksel el sanatları, ilçe halkı tarafından hala üretilmekte ve bu sanat dalları yaşatılmaya çalışılmaktadır. Bu sanat eserleri, hem Göynük'ün tarih ve kültürünü yansıtan önemli birer parça olarak korunmakta hem de turistik faaliyetlerde kullanılarak ilçenin tanıtımına katkı sağlamaktadır. Özellikle Tokalı Örtme, Göynük'ün simgesi haline gelmiş ve bu ürünün coğrafi işareti alınarak koruma altına alınmıştır. Bu sayede, Tokalı Örtme'nin Göynük'e özgü bir ürün olarak tanıtılması ve korunması amaçlanmaktadır. Coğrafi işaretlerin korunması, ürünün sadece belirli bir coğrafi bölgede üretilmesine izin vererek, yerel ekonomiyi desteklemeye yardımcı olur ve aynı zamanda ilçenin kültürel mirasını yaşatır. Geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliği, yerel sanatçıların eğitimine ve bu sanatları gelecek nesillere aktarmaya yönelik çalışmalara da katkı sağlamaktadır. Bu tür faaliyetler, Göynük'ün kültürel kimliğini ve ekonomisini güçlendirmeye devam etmesine yardımcı olur. (Göynük Belediyesi, 2022; Yasa ve Soysaldı, 2013).

3.13. Gerze, Sinop

Türkiye'nin en yaşanabilir şehirlerinden biri olan Sinop'un Gerze ilçesi 2017 yılında sakin şehir unvanı almıştır. İlçede kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında her yıl Kültür ve Sanat Festivali ve Yağlı Güreş Festivali düzenlenmektedir. Bunun yanı sıra el sanatlarının sürdürülebilirliği kapsamında da çinicilik sanatının geliştirilmesi, tanıtılması ve yaygınlaştırılması amacıyla kurslar açılmıştır. İlçede diğer bir el sanatı da dokuma ve örmedir.

Aynı şekilde bu miras unsurlarının sürdürülebilirliği için de kurslar düzenlenmektedir (Gerze Belediyesi, 2022)

3.14. Eğirdir, Isparta

Isparta'nın Eğirdir ilçesi 2017 yılında sakin şehir birliğine üye olmuştur. Eğirdir de sürdürülebilirlik kapsamında özellikle tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliğine odaklanıldığı görülmektedir. İlçede Yedi Renkli Göle Yedi Renkli Hayat Projesi kapsamında zirai ilaç kullanımı olmadan tarım uygulamaları yapılmasına karar verilmiştir (WWF, 2022). Yok olma riski altında olan şarap ve yavaş yemek felsefesine uygun yiyecek çeşitleri için aktivitelere destek olunmuştur. Eğirdir tarihi pınar pazarı, yöresel gıda ve el sanatları ürünlerinin sürdürülebilirliğine odaklanmaktadır. Bunların yanı sıra ilçede tarihi konutların restorasyonu yapılarak sokak sağlıklılaştırma projeleri hayata geçirilmiştir (Alagöz, 2018; Eğirdir Belediyesi, 2022).

3.15. Mudurnu, Bolu

Bolu'nun ikinci sakin şehri olan Mudurnu 2018 yılında birliğe üye olmuş bir destinasyondur. Mudurnu gastronomi alanında ön planda olsa da kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında da faaliyetler yürütülmektedir. Özellikle Ahilik Geleneği'nin devam ettirilmeye çalışılması somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında oldukça önemli görülmektedir. Aynı zamanda diğer sakin şehirler gibi yöresel el sanatlarından olan demircilik, bakırcılık, yemenicilik, iğne oyacılığı gibi sanatların yeni nesillere aktarılması konusunda çaba gösterilmektedir (Genç ve Şengül, 2015; Yenisoy, 2019).

3.16. Köyceğiz, Muğla

Muğla'nın Köyceğiz ilçesi 2019 yılında sakin şehir unvanını almıştır. İlçede sakin şehir üyeliği kapsamında uygulanan ve uygulanması planlanan birçok proje gündeme getirilmiştir. Bu projeler arasında kültürel mirasın sürdürülebilirliğini destekleyenler ise Köyceğiz Aromatik Bitkiler Evi-Gelecek Turizmde, Köyceğiz'in Büyükleri Projesi, Mehmet Özkaya Kültür Merkezi projeleri dikkat çekmektedir. Özellikle aromatik bitkiler evi doğal mirasın sürdürülebilirliği kapsamında dikkat çeken projeler arasında yer almaktadır. Kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında ise mimari restorasyon çalışmaları ve kültür merkezi projesi önemli görülmektedir (Cittaslow Türkiye, 2022).

3.17. Ahlat, Bitlis

Kültürel miras unsurları ile dikkat çeken Bitlis'in Ahlat ilçesi 2019 yılında sakin şehir birliğine üye olmuştur. İlçede yoğun kültürel miras unsurlarının varlığı göz önünde bulundurulduğunda bu unsurların sürdürülebilirliği oldukça önem arz etmektedir. Ahlat'ın Cittaslow'a üye olmasıyla birlikte Tarihi Kent Bölgesi Kentsel Tasarım Projesi, Ahlat Kent Müzesi Projesi, Ahlat Kültür evi projesi, Tarihin Görgü Tanığı Ahlat Mezar Taşları Ayağa Kaldırılıyor projesi, Çini ve Tezhib Sanatımız Yeniden Mimaride Projesi, Ahlat Kümbetleri ve Selçuklu Mezarlığı Albümü Projesi, Kamu binalarının Ahlat taşı ile kaplanması projeleri kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından oldukça önem arz eden projeler olmuştur (Cittaslow Türkiye, 2022; Elmas, 2020).

3.18. Güdül, Ankara

İç Anadolu Bölgesi'nin ve Başkent Ankara'nın ilk sakin şehri Güdül 2020 yılında bu unvanı almıştır. Oldukça yakın bir tarihte sakin şehir olmasına karşın ilçede kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından önemli projeler uygulanmaya başlamıştır. Yerel Ürünlerin Ticarileştirilmesi ve Geliştirilmesi, Tahtacıörencik Doğal Yaşam Kolektifi, Ankara Keçisi Yetiştiriciliği ve Tiftik Üretimi Projesi gerek doğal mirasın gerekse kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından oldukça önemli görülmektedir (Cittaslow Türkiye, 2022).

3.19. İznik, Bursa

Bursa'nın tarihi ilçelerinden biri olan İznik, 2021 yılının son aylarında sakin şehir ağına üyeliği gerçekleşmiş bir destinasyondur. Üyeliği henüz çok yeni olmasına karşın ilçenin kültürel miras açısından önemi göz önünde bulundurulduğunda yapılan her faaliyetin miras unsurlarını korumaya ve sürdürülebilirliğine katkı sağladığı görülmektedir. İznik, kendine özgü değerleri ve coğrafi işaretleri ile önemli bir yere sahiptir. Bu şehirdeki İznik Çini üretimi atölyeleri, İznik Çini Çarşısı adını taşıyan bir bölgede bulunmaktadır. Bu çarşı, İznik Çinisi'nin en önemli üretim merkezlerinden biridir. Ayrıca İznik'te, yerel ve bölgesel ürünlerin bulunduğu iki farklı pazar bulunmaktadır: yöresel ürünler çarşısı ve balık pazarı. Bu pazarlar, İznik'te yetiştirilen meyve, sebze ve İznik Gölü'nde avlanan balıkların ticaretinin yapıldığı önemli noktalardır. İznik, Unesco'nun geçici listesinde yer almaktadır ve kalıcı listede yer almak için başvuru dosyası tamamlanmış ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'na sunulmuştur. Aynı zamanda, İznik Çinisi Unesco Yaratıcı Şehirler Ağı'nda temsil edilmektedir. İznik Belediyesi'nin girişimleriyle, ilçedeki köylerden ve merkezden katılan kadınlar arasında İznik Kadın Üreticiler Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kurulmuştur. Bu kooperatif, İznik'e ait yöresel ürünlerin, İznik Çinisi, İznik Müşküle İğne Oyası, İznik Sofralık Zeytini, İznik Zeytin Yağı gibi ürünlerin kooperatif tarafından satışını gerçekleştirmektedir. Bu sayede İznik'in zengin kültürel mirası ve doğal kaynakları sürdürülebilir bir şekilde korunmaktadır. (İznik Belediyesi, 2022). Tüm bu faaliyetler de sakin şehir İznik'in kültürel mirasın sürdürülebilirliğinde önemli bir rolü olduğunu göstermektedir.

İznik ile birlikte 2021 de sakin şehir unvanı alan İzmir'in Foça, Malatya'nın Arapgir ilçeleri de kültürel miras açısından önemli faaliyetleri olan destinasyonlardır. Ancak üyeliklerinin henüz çok yeni olması nedeniyle kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından gerçekleştirilen projelere rastlanmamıştır.

Sonuç ve Öneriler

Kültür toplumların geçmişten günümüze kadar olan süreçte ortaya koyduğu maddi manevi unsurların, gelenek ve göreneklerin hepsini kapsamaktadır. Kültürel miras da bu unsurların geçmişten günümüze kadar kalabilenlerini nitelemektedir. Kültürel miras unsurlarının geçmişten günümüze kadar gelmiş olması günümüz insanlarına geleceğe taşıma sorumluluğunu yüklemektedir. Toplumların temel görevlerinden biri günü yaşamaktan ziyade gelecek nesillere sürdürülebilir bir yaşam bırakmaktır. Bu sürdürülebilirliğin içinde kültürel miras unsurları da önemli bir yer tutmaktadır. Miras unsurları yalnızca bir toplumun değil tüm insanlığın ortak varlığıdır. Bu nedenle bunu korumak ve sürdürülebilirliğini sağlamak tüm insanların sorumluluğundadır.

Sürdürülebilirlik hızlı tüketimin sonucu olarak her alanda önemli hale gelmiş bir kavramdır. Sürdürülebilirlik kapsamında farklı düşünceler ve uygulamalar ortaya çıkmış ve her geçen gün bu konuda farklı çabalar da ortaya koyulmaya çalışılmaktadır. Ortaya çıkan uygulamalardan biri de özellikle kentlerin sürdürülebilirliğini amaçlayan sakin şehir felsefesidir. Kentlerin yerel özelliklerinin bozulmadan gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan bu felsefe ile geçmişten günümüze tüm miras unsurlarının da sürdürülebilirliği hedeflenmektedir. Araştırma kapsamında da Türkiye'de yer alan sakin şehirlerin kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında gerçekleştirdikleri faaliyetler değerlendirilmektedir.

İkincil verilerden faydalanarak yapılan araştırmada Türkiye'de 2022 yılı itibarıyla 21 ilçenin sakin şehir unvanına sahip olduğu ve bu şehirlerin 3 tanesine ilişkin veriye ulaşılamadığı tespit edilmiştir. 21 sakin şehrin 19'unda kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında projeler gerçekleştirildiği ve daha çok somut kültürel mirasın sürdürülebilirliğine odaklanıldığı tespit edilmiştir. Uzun süredir bu unvana sahip olan ilçelerin kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında daha yoğun çabası olduğu, bu unvana daha yeni sahip olanların ise projeler planladığı bulgular arasında yer almaktadır. Araştırmanın dikkat çekici bulgularından biri 2021 yılının son aylarında sakin şehir unvanı alan İznik ilçesinin kültürel mirasın sürdürülebilirliğini

unvanı almadan önce de benimsemiş olduğu ve çalışmalara öncesinde başlamış olduğudur. Sakin şehir İznik olmalarının üzerinden kısa süre geçmesine rağmen kültürel mirasın sürdürülebilirliği konusunda etkili projeler uygulamakta oldukları tespit edilmiştir.

Sakin şehirlerle ilgili tespit edilen bir diğer konu ise kendilerine bir alan belirleyip o alanda sürdürülebilirliğe odaklanmış olduklarıdır. Gökçeada gastronomi alanında, Köyceğiz aromatik bitkiler alanında, Güdül Keçisi Yetiştiriciliği ve Tiftik Üretimi alanında sürdürülebilirliği ön plana çıkarmaktadır. Sakin şehirlerin büyük çoğunluğunda ise el sanatlarının sürdürülebilirliğine önem verildiği görülmektedir. Tüm bunların yanı sıra sakin şehirlerde gerçekleştirilen projeler arasında sürdürülebilirlikten ziyade turizm odaklı yaklaşımların olduğu da dikkat çekici olumsuz bir konu olarak görülmektedir. Araştırma soruları kapsamında cevabı aranan bir diğer konu ise sakin şehir kriterleri arasında yer alan kent müzelerinin olmasıdır. İncelenen dokümanlar sonucunda sakin şehirlerde kent müzelerine yönelik az sayıda projeye rastlanmıştır.

Araştırma bulguları ile literatür birlikte ele alındığında bulguların literatürü destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Çakar (2016) çalışmasında Türkiye’de Cittaslow hareketinin kültürel mirası korumaya olumlu ve olumsuz etkileri olduğu tespit etmiştir. Araştırma sonuçları ışığında sakin şehirlerin kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında belirli noktalara odaklanıp bazı konuları gözden kaçırdığı görülmektedir. Bu da literatür ile benzer sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda sakin şehirlere ve sakin şehir adaylığı bulunan destinasyonların bütüncül bir yaklaşım ile uygulamalara geliştirmesi önerilmektedir. Benzer şekilde Burkut (2017) çalışmasında, sakin şehirlerin sahip olduğu kültürel miras unsurları, mimarisi, doğal güzellikleri ve doğal kaynakları, somut olmayan kültürel mirasın da korunmasının ve tanıtılmasını sağladığını belirtmektedir. Ayrıca, şehir halkının ürettiği ürünlerin satışını yaparak veya geleneksel ürünlerden yemek yaparak gelir elde ettiği tespit etmiştir. Bu çalışmada da el sanatlarının ön plana çıktığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda sakin şehirlerin yalnızca somut kültürel mirasın değil somut olmayan kültürel mirasın da sürdürülebilirliğini önemsemeleri önerilmektedir. Yapılacak geleneksel festivaller aracılığı ile somut olmayan unsurların da tanıtımı ve gelecek nesillere aktarımı sağlanabilir. Soyluoğlu (2018) Cittaslow ve kültürel mirasın yaşatılması konusunda bir derleme yapmış ve sonuç olarak; yavaş şehirlerin, kültür mirasının yaşatılması ve sürdürülebilirliğinin pratikte nasıl hayat bulabileceğini ve hayat bulması gerektiğinin en iyi örneklerini oluşturduğunu vurgulamıştır. Bu kapsamda da kent müzeleri dikkate çekmektedir. Bu çalışmada kent müzelerinin az sayıda olduğu tespit edilmiştir. Kent müzeleri kapsamında her destinasyonun kendine özgü bir müze oluşturması yerel miras unsurlarının sürdürülebilirliği açısından önemli görülmektedir. Bunun yanı sıra tüm bunlar yapılırken amacın sürdürülebilirlik olduğu unutulmadan ve ticari kaygılara kapılmadan yapılması ise çalışmanın temel önerisidir.

Sonuç olarak sakin şehirlerde genellikle el sanatlarının korunması ve gelecek nesillere aktarılması için yapılan projeler, el yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunmasına ve geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılmasına yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir. 21 sakin şehrin incelenmesi sonucunda sakin şehir hareketinin ve sakin şehirlerin kültürel mirasın korunmasında önemli rol oynadığı sonucuna varılmaktadır. Sakin şehir felsefesinin özünü sürdürülebilirlik oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda sakin şehirlerin bu felsefeye bağlı olarak projeler geliştirdiği ancak benzer noktalara odaklandıklarını göstermektedir.

Araştırma ikincil verilerden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda sakin şehirlerdeki paydaşlarla görüşülerek kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamındaki faaliyetler ve planlamalar değerlendirilebilir. Bununla birlikte bu çalışmada yalnızca Türkiye’de yer alan sakin şehirler değerlendirilmiştir. Farklı ülkelerdeki farklı sakin şehirlerle karşılaştırmalı çalışmalar yapılması da araştırmacılara önerilmektedir. Sakin şehir paydaşlarının ise kültürel mirasın sürdürülebilirliği noktasında turizm odaklı olmaktan ziyade gerçek anlamda gelecek nesillere aktarılması konusunda faaliyetlerini arttırması önerilmektedir.

Sakin şehir ağına üye olmak isteyen ilçelerin de kültürel miras konusunda farkındalıkları arttırarak üye olmalarının, sakin şehirlerin kültürel mirasın sürdürülebilirliğindeki rolünü arttıracağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ahmet, S. (2012). *Vize sakin şehir, Kırklareli için turizmde yeni bir marka ve kalkınma modeli Cittaslow sakin şehir Vize*. Trakya Kalkınma Ajansı Kırklareli Yatırım Destek Ofisi.
- Akman, E. (2018). Türkiye'deki Yavaş şehirlerin politika uygulamaları üzerinden bir analiz. *EKEV Akademi Dergisi*, (76), 79-107.
- Akman, E., Negiz, N. ve Akman, Ç. (2013). Sürdürülebilir bir kalkınma için yavaşça acele et (Festina Lente). *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayını*, 1(1), 37-54.
- Alagöz, M. (2018). Sürdürülebilir kent bağlamında Cittaslow yaklaşımı, Eğirdir ilçesinin Cittaslow kriterleri açısından incelenmesi. *Asia Minor Studies*, Special Issue, 138-149.
- Atalay Oral, M., ve Kılıç, R. (2018). Sakin şehir (cittaslow) hareketinde kültürel miras öğeleri: Elmalı ilçesi örneği. *Journal of International Social Research*, 11(60), 824- 838.
- Bilgi, M. G. (2013). Türkiye'nin sakin şehirlerinde permakültürel koruma, planlama, yönetim ve eğitim pratikleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 45-59.
- Burkut, E. B. (2017). *Yavaş şehirlerin (Cittaslow) kültürel miras ve turizme etkilerinin değerlendirilmesi: Türkiye örneği*. Uluslararası Kültürel Miras ve Turizm Kongresi (International Congress on Cultural Heritage and Tourism), Konya.
- Cittaslow Türkiye, 2022, <https://cittaslowturkiye.org/> (Erişim tarihi: 10.12.2021).
- Cittaslow, (2022). https://www.cittaslow.org/sites/default/files/content/page/files/246/cittaslow_list_january_2022.pdf. (Erişim tarihi: 10.12.2021).
- Corbin, J. ve Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks: Sage.
- Coşar, Y. (2017). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında kadın emeğinin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(38), 115-138.
- Çakar, D. (2016). *Kültürel mirası koruma bağlamında "yavaş şehir"(cittaslow) hareketi: Türkiye örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çakıcı, S., Sırtlı, A. ve Korkmaz, M. (2021). Gökçeada'ya ait gastronomik değerlerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik bir araştırma: Gastronomi müzesi önerisi. *Gastroia: Journal of Gastronomy And Travel Research*, 5(2), 302-335.
- Çakır, A. (2014). *Kırklareli manileri*. Kırklareli: Vize Belediye Başkanlığı Yayınları.
- Çakır, A., Çakır, G., Ahmet, S. ve Tokuş, M., (2014). *Cittaslow Vize*, Edirne: Edirne Yayıncılık.
- Çekül Vakfı, 2022. [Http://www.cekulvakfi.org.tr/proje/cekulun-kulturel-miras-anlayisi](http://www.cekulvakfi.org.tr/proje/cekulun-kulturel-miras-anlayisi) Erişim Tarihi:22.01.2022
- Çokal, Z. (2015). *Bir kültür elçisi olarak profesyonel turist rehberinin turistlere aktarılan kültürel değerlere katkısına yönelik turist algılamaları: Kapadokya örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Eğirdir Belediyesi, 2022, <http://.egirdir.bel.tr/> (Erişim tarihi: 14.12.2021).
- Elmas, A. (2020). *Cittaslow Ahlat'ın üyelik sürecinin değerlendirilmesi*, 8.Uluslararası Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresi. Online.

- Ersoy, F. N. (2002). *Pamukkale arkeolojik ve doğal sit alanında toplum katılım projesi*. II. Turizm Ulusal Bildirileri, T.C. Turizm Bakanlığı, Ankara.
- GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, 2016. <http://yayin.gap.gov.tr/2016-yili-faaliyet-raporu-yayin-38c4d19671.html> (Erişim tarihi: 03.12.2021).
- Genç, K., ve Şengül, S. (2018). *Kültürel miras turizmine yönelik yerel halkın görüşlerinin ortaya çıkarılması: Mudurnu ölçeğinde bir araştırma*. 16. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, 218.
- Gerze Belediyesi, 2022. <http://www.gerze.bel.tr/> (Erişim tarihi: 14.12.2021).
- Göynük Belediyesi, 2022. <https://goynuk.bel.tr/> (Erişim tarihi: 14.12.2021).
- Gülcan, B. (2010). Türkiye’de kültür turizminin ürün yapısı ve somut kültür varlıklarına dayalı ürün farklılaştırma ihtiyacı. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 99-118.
- Güngör, E. (1990). *Türk kültürü ve milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken.
- Hocaoğlu, D., ve Er, A. (2012). *Kültürel miras olarak yemek kültürü: Cittaslow Seferihisar’ın yavaş yemekleri*. 2nd Conference of the Agrindustrial Design.
- İznic Belediyesi, 2022. <https://www.sakinsehiriznic.com/> (Erişim tarihi: 14.12.2021).
- Karadeniz, C. B. (2014). Sürdürülebilir turizm bağlamında sakın şehir Perşembe. *Journal of International Social Research*, 7(29), 84-107.
- Kaymaz, K., Birinci, S. ve Camcı A. (2017). *Sürdürülebilir turizm açısından Uzundere sakın şehri*, AL-FARABI 1st International Congress on Social Sciences, Gaziantep.
- Kılınç, O., Ongun, U., ve Kılınç, U. (2019). Sakin şehir, inanç ve kırsal turizm üçgeni: Yalvaç İlçesi’nin turizm potansiyeline yönelik SWOT analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 199-213.
- Knox, P. (2005). Creating ordinary places: Slow cities in a fast World. *Journal of Urban Design*, 10 (1), 1–11.
- Markwell, K., Fullagar S. ve Wilson, E. (2012). Reflecting upon slow travel and tourism experiences. S. Fullagar, K. Markwell ve E. Wilson (Ed.), *Slow Tourism Experiences and Mobilities* içinde. (227-233). UK: Channel View Publications.
- Özmen, Ş. Y., Birsen, H. ve Birsen, Ö. (2017). Sakin şehirlerde toplumsal katılım: somut olmayan kültürel mirasın korunmasında kadınların rolü. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(14), 59-71.
- Radstorm, S. J. (2005). *An urban identity movement rooted in the sustainable of place: A case study of slowes cities and their application in rural Matinoba*, Master of City Planning, University of Manitoba, Department of City Planning.
- Seferihisar Belediyesi (2012). Sakin Şehir Seferihisar Rehberi, <http://seferihisar.bel.tr/> (Erişim tarihi: 14.12.2021).
- Soyluoğlu, M. (2018). Yavaş ve sürdürülebilir kültür: CittaSlow ve kültürel mirasın yaşatılması, *Gorgon*, 2, 56-61.
- Taraklı Belediyesi, 2013. <http://www.tarakli.bel.tr/> (Erişim tarihi: 14.12.2021).
- Tocci, G. (2018). Slow and intelligent cities: When slow is also smart C. Michael (Ed.), *Slow Tourism, Food and Cities Pace and the Search for the “Good Life”* İçinde (147-163). New York: Routledge.
- Toker, A. (2011). *Kültür turizminin sürdürülebilirliğinde profesyonel turist rehberlerinin rolü: Ankara örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

- Vize Belediyesi Arşivi, (2020). *Brifing Dosyaları*, Fen İşleri Müdürlüğü AB Proje Servisi. Vize Kırklareli.
- Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis. <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%2013%20QDA%20FINAL2.pdf?sequence=4>. (Erişim tarihi: 27.12.2021).
- WWF, 2022. <http://www.wwf.org.tr/?1365> (Erişim tarihi: 18.12.2021).
- Yasa, A. A., ve Soysaldı, A. (2013). *Kültürel zenginlikleri ile Göynük*. Göynük El Sanatları Paneli ve Çalıştayı Bildirileri, Bolu: Göynük Belediyesi Yayın, 17-46.
- Yenisoy, S. (2019). Geçmişten günümüze Mudurnu iğne oyları. *Arış Dergisi*,15, 88-111.
- Yılmaz, İ. ve Çokal, Z. (2019). Yavaş Turizm. Ş. Aydın ve D. Eren (Ed.). *Alternatif Turizm* İçinde (ss. 203-216). Ankara: Detay Yayıncılık.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.